

ne more obetati dolgega življenja. Ali je pa res iz Kristusovega časa, to je drugo vprašanje. Rekel bi, da tako staro ni. Vendar je pa lahko na istem mestu in iz iste korenine, kakor morda pravo Marijino drevo. — Nekoliko korakov od tega drevesa in sicer blizu vhoda na vrt vidiš pripravo za zaje-manje vode. To je Marijin studenec. Nikjer v bližini ne dobiš sladke vode; vsa je slana. Samo ta studenec, ki do-biva vodo iz tal, ponuja ljudem pitne vode. Meni se ni zdela sicer posebno dobra, a za one kraje je dobra tudi voda slabejša, nego je v naših histrih studen-cih. Kaj pravi pobožna pripovedka o tem studencu? Pravi, da je tukaj pila Ma-rija; zopet v drugi obliki veli, da je sveta Devica tukaj kopala svoje dete in prala njegove plenice: kamor je padla kapljica izžete vode, tam je pognal dišeči balzamovec. Zares je rasel nekaj todi balzamovec, ki je bil jako imeniten.

Legenda pripoveduje tudi, da so Ma-rijo preganjali. Malikovalski Egipčani so

jo hoteli zgrabiti, zaradi česar se je Ma-rija skrila v veliko drevesno deblo. Pajek je pa napredel gosto mrežo črez vhod, da je odvrnil preganjalce od nedolžne Device. Tu se vidi, kako nareja narod pripovedke povsodi po istem načinu. Tudi naše pripovedke razlagajo, da je pajek rešil marsikaterega nedolžnega in skritega preganjanca. Celó Arabec pri-poveduje, da je preroka Mohameda re-šila pajčevina, katero je v naglici na-predla pravoverná živalca.

Domačini imenujejo Marijin studenec «Ain šems», t. j. solčni studenec. Vrt, kjer stoji drevo in teče ta studenec, po-daril je egiptovski podkralj ali kedive leta 1869. takratni francoski cesarici Ev-geniji.

Tako je kraj Matarijeh znamenit za potovalca in s prijetnimi spomini se vrača v mesto. Samo mimogredé ome-njam, da je v Matarijeh tudi naprava, kjer se umetno valé strusova ali nojeva jajca.

(Konec.)

Slovstvo.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

Slovenska slovstvena čitanka za sedmi in osmi razred srednjih šol. Sestavil dr. Jakob Sket, c. kr. profesor. Cena 1 gld. 50 novč. Na Dunaju. V c. kr. zalogi šolskih knjig. 1893. — «Finis coronat opus» smemo pač zaklicati izda-jatelju slov. čitank, gosp. prof. dr. Sketu, preči-tavši to najobsežnejšo šolsko knjigo slovensko. Že s poprejšnjimi snopiči za I., II., III., IV. in V. + VI. razred nam je povzdignil čitanke slo-venske na tisto stopinjo, ki jo zavzemajo že iz-davna čitanke nemške: a s to poslednjo za sedmi in osmi razred nam je podal celo slovstveno zgodovino novoslovensko. Kako uboga so bila vsa dosedanja šolska «berila» slovenska — tudi Miklošičevo v novejši izdaji — proti tem či-tankam Sketovim, ki so res «cvetniki» pisme-nosti slovenske! Sedaj je učitelju slovenščine delo olajšano, sedaj se ljubega mu predmeta z

veseljem poloti, a sedaj bode zlasti težavni pouk v najvišjih dveh razredih mogel povoljno uspe-vati. Koliko je stalo truda sešeb učitelja začet-nika, da je zbral in izbral pripravno slovstveno gradivo ter mu dal za šolo primerno obliko, a koliko je šlo spet v šoli časa v izgubo z nare-kovanjem in zapisovanjem takega predavanja, da ne govorimo še o drugih neprilikah! Seveda se je tu pa tam vsemu temu tudi izognilo, toda tam se tudi nič ni naučilo. Torej že to, da je ta knjiga sploh izšla taka in v tem obsegu — 411 strani! — razveselilo bode vsakoga, kdor je imel kdaj opraviti s slovenščino v najvišjih razredih.

Čitanka se deli po glavnih petih dōbah slo-venskega slovstva (po srednjeveški, protestantski, katoliški, preporodni, dōbi narodne prosvete) na pet oddelkov, t. j. berila 356 strani. Za tem sledi pa še 54 strani drobno tiskanih opomb vsako-vrstne, bodisi jezikoslovne, zgodovinske, slov-stvene in životopisne vsebine. Pohvaliti moramo

uvode posameznim dōbam, tako n. pr. potrebne članke o zemljepisnih, zgodovinskih, prosvetnih in jezikovnih razmerah slovenskih v začetku knjige, dalje označbo vsakateri dōbe slovstvene, naposled životopise ter ocene nekaterih najznamenitejših pesnikov in pisateljev, recimo: Vodnika, Prešerna in zlasti Koseskega, kateremu se je dosedaj po knjigah in po šolah navadno ali na to ali na ono stran godila krivica. Največji del knjige pa zavzemajo seveda natančno po izvornikih prepisani jezikovni primeri vseh dōb in vseh večjih pisateljev. Po tem takem bode služila knjiga vsakomu, kdor se hoče seznaniti z zgodovino slovenskega jezika in slovstva, da, slobodno rečemo, tudi mnogemu učitelju strokovnjaku. Mnogo in več let se je pisatelj o tej knjigi trudil, zato si je zaslužil priznanje in hvaležnost Slovenstva. — Toda, kar je za strokovnjaka jezikoslovca primerno, to ni vselej že tudi najpripjavnejše za šolo.

Zdi se mi, da se je gospod pisatelj premalo oziral na to, da bodi slovstvena zgodovina le v toliko predmet šolskemu pouku, v kolikor si mladina na njej resnično blaži srce, bistri in vedri duha ter si prisvaja lepe, vzvišene misli v res klasični obliki. Kaj bode torej naša šolska mladina s toliko navlako dolgočasnih prevodov ali slabih izvornikov naših prvih, sicer med filologi spoštovanih, pa za šolo nerabnih slovstvenih očakov?

K tej obilni zgodovini novoslovenskega jezika pa že težko pričakujemo še prevažne staroslovenske slovnice in čitanke za 7. in 8. razred. (A stara slovenščina hoče nekaj časa ter ga je tudi vredna). In vsemu silnemu gradivu stojita kategorično nasproti tisti dve uri slovenski na teden, od katerih jih moraš porabiti nekaj za pismene izdelke in za ustne govorne vaje. — Začnimo vsaj za šolo razločevati zgodovino splošne pismenosti od zgodovine lepega, umetnega slovstva, nehajmo v šole siliti duhomorne stare uradne obrazce in prisege in v pokvarjenem jeziku prevedene molitvice! S tem vzbujamo pri učencih ali dolčas ali smeh, pobijamo dragi čas in pa veselje do predmeta. Zato bode previden učitelj strokovnjak, kolikor se bode dalo, čital z učenci razven baš najpotrebnejših slovstvenih odlomkov tistih siromašnih slovstvenih dōb kako primerno klasično delo ter hitel z brzimi koraki do Vodnika, da mu učenci ne izgubé veselja do lepe materinščine, čitajoči ob istem času vznesene umotvore nemških klasikov.

«Kratki slovstveni pregled od l. 1843. — 1893.» in «krestomatija», katera sledi za njim, sta najvažnejša za pravo umetno slovstvo slovensko; zato naj bi bil pisatelj glavne stožere, okoli katerih se vse slovstveno delovanje najnovejše dōbe vrti, tiste može, kateri so nam slovstvo do cela prerodili, mladini predočil v samostojnih opisih. Toliko, kolikor jo zanima Koseski, zanima jo in mora zanimati gotovo tudi Levstik ali Stritar, Jurčič ali Erjavec; a vse te je gospod pisatelj — dasi imajoč n. pr. o Levstiku, Erjavcu prav temeljite a ob jednem tudi estetično dovršene opise na razpolago — potisnil med drobne «pombe». — Sem ter tje se v knjigi po nepo-

trebnem kaj ponavlja, ali na raznih mestih omenja, kar spada skup, n. pr. kar se na strani 257 in 258 pripoveduje o Slomšku, uvrstilo bi se boljše na str. 244 ali 245. — V «Slovenskem Glasniku» je združil Janežič z drugimi zlasti tudi Stritarja, in baš ta je važen, ker je poleg Levstika začel gojiti kritiko.

Pisava je v vseh čitankah Sketovih v obče pravilna in dosledna, kakor to pristojna šolski knjigi, le sem ter tje se spotakne oko ob kak manj pravilen ali manj slovenski izraz «Ki je posedal tretjino Ptuja» (str. 13) — glagol *posédati* ima celó drugačen pomen Mestu «obstati krivico» (str. 20) porečemo rajši: *priznati*. *Govoriti h* komu (str. 21) nam. samega dativa diši po nemškem. G. Sket rabi po vseh čitankah — ne vem zakaj — glagol *stvariti* v dovršenem pomenu, dasi imamo za to *ustvariti*, ali *stvoriti*. Adj. *tubingski* (40) pa nikakor ne velja; vsakdo poreče le *tubinski*. Tudi *sovetnika* smo poslali že v zaslužni pokoj, a imamo le *svétnike* ali *svetovalce*. Grda nemčizen je izraz: «šole so bile redko sejane» (spärlich gesäet!) (str. 116). Nepotreben novinarski vsiljenec je tudi izraz: «največjo zaslugo si je stekel s posvetnimi knjigami» (str. 117). Slovensko uho se mu kar ne more privaditi, zakaj «steče» pri nas navadno le pes. (Mimogredoč naj povem, da naši dnevniki že dolgo dolgo tudi «hvalo žanjejo», če prav naši kmetje še nikdar take «žetve» niso videli.) — Na vprašanje kje pravimo le: na Bledu, a Kumerdej ni jezika slovenskega le *poznaval* (str. 119), nego res tudi *znal*. — Takih nedostatkov bi se utegnilo še kaj zaslediti, ali ti ne morejo knjigi veljave omajati.

Zadostuj toliko, zakaj šolsko knjigo, zlasti tako, more dostojno in natančno oceniti le učitelj, kateri jo je rabil že v šoli. Ta bode kmalu določil, kaj in koliko se mora izpustiti, a kaj in kje dostaviti. In ravnajoč se po načelu «*usus optimus magister*» — bode kdaj tudi zaslužni gosp. prof. dr. Sket to svojo za nas epohačno čitanko lahko popravil.

Dr. L. I ožar.

Zgodovina Dobrovske fare pri Ljubljani. Spisal Anton Lesjak. Založil Jernej Babnik. V Ljubljani. 1893. Tiskali J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani. Str. 172. Cena 80 kr. — Prav lep kamen je izklesal gospod pisatelj s to knjigo za veličastni hram cerkvene zgodovine kranjske. Seveda bode treba ta kamen (morebiti v drugi izdaji) še obrusiti nepotrebnih prituklin in otrebiti človeških zmot, po drugih stranéh pa dodati mu kosce, ki se bodo polagoma še našli in dopolnili njegovo lepo podobo. Vendar moramo reči: zadovoljni smo, da je delo dovršeno. Koliko truda je imel pisatelj, kažejo že viri, naštetí v predgovoru, še bolj pa čitanje knjige. Res, da mu je bila pri roki izvrstna in obširna kronika, katero je spisal o Dobrovi kurat J. Zupanec, a Lesjakova zasluga je, da je to gradivo umno razvrstil in bogato dopolnil. Kar se tiče razvrstitve, bilo bi primernejše, da bi se opisali gradovi za cerkvami; prednost daje gradiščem le njihova starost. Na vsak način bi se pa naslov: «Verska in intelektualna stran v fari» lepše glasil: «Vera in omika v fari». Zgodo-